

Karina Paulina Marczuk

dr hab., Instytut Stosunków Międzynarodowych, Wydział Nauk Politycznych
i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski

Ewolucja Armii Karabinierów (*L'Arma dei Carabinieri*) we Włoszech

Wprowadzenie

Zadania z zakresu obrony terytorialnej w większości państw europejskich, głównie północnych, są zazwyczaj wypełniane przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych, a zwłaszcza wojska lądowe. Powoływany jest często specjalny, odrębny rodzaj sił zbrojnych, noszący nazwę „wojsk obrony terytorialnej” (ang. *territorial defence*), jak ma to obecnie miejsce w Polsce. Z drugiej strony, w państwach Europy Południowej, regionu basenu Morza Śródziemnego, mamy do czynienia z odmiennymi rozwiązaniami, a mianowicie scedowaniem części zadań z zakresu obrony terytorialnej na formacje wojskowe, lecz o statusie policyjnym, czyli gwardie (żandarmerie) narodowe, takie jak Armia Karabinierów we Włoszech, Narodowa Żandarmeria we Francji, Gwardia Cywilna w Hiszpanii bądź Narodowa Gwardia Republikańska w Portugalii. Tym, co przesądza o przyjęciu takiego rozwiązania w tych państwach są przede wszystkim unikatowe cechy wymienionych formacji, jak również splecenie ich historii z państwami, z których pochodzą, a także dyslokacja na terytorium całego kraju. Za przykład może posłużyć zwłaszcza organizacja i funkcjonowanie współczesnej Armii Karabinierów we Włoszech.

Tematem podejmowanym w artykule jest ewolucja Armii Karabinierów (wł. *L'Arma dei Carabinieri*, poprzednio – Korpus Karabinierów, wł. *Corpo dei Carabinieri*, CC) we Włoszech w czasach współczesnych, włączając w to jej zadania z zakresu obrony terytorialnej. Wyszczególniono również specyficzne cechy, które przesądzają o unikatowości tej formacji i wyjaśniono zastosowaną terminologię. W celu ukazania zakresu zadań Karabinierów przedstawiono genezę ich powołania i dzieje aż do zmiany, którą było jej przekształcenie w 2000 r. w czwarty rodzaj sił zbrojnych

Włoch. Przedstawiono także wnioski, które wypływają z ponad dwustuletniej historii funkcjonowania Karabinierów i które mogą wziąć pod uwagę decydenci w Polsce w procesie tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej.

Jeśli chodzi o zastosowaną terminologię, to na potrzeby artykułu przyjęto, że stosowane pojęcia – gwardie bądź żandarmerie narodowe lub karabinierzy – oznaczają formacje, które pełnią podobne funkcje, lecz noszą różne nazwy, co uwarunkowane jest genezą ich powstania. Istotę tych formacji stanowi wojskowy status i zadania o charakterze policyjnym, wypełniane wobec ludności cywilnej. Wśród cech, którymi się charakteryzują, na pierwszy plan – z punktu widzenia problematyki artykułu – wysuwa się ich rozmieszczenie na terytorium całego państwa. Inne unikatowe cechy, które odróżniają gwardie od konwencjonalnych sił zbrojnych, to m.in. dualna podległość, tj. zazwyczaj podlegają zarówno Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, jak i Ministerstwu Obrony Narodowej oraz to, że występują w państwach łańciskiego kręgu kulturowego¹. W zestaw cech, właściwych gwardiom, wyposażeni są Karabinierzy we Włoszech.

Przyjęta w artykule hipoteza opiera się na założeniu, że czynnikami, które zadecydowały o realizacji przez Karabinierów zadań z zakresu obrony terytorialnej są ich – uwarunkowane historycznie – rozmieszczenie na terytorium całego Włoch oraz (współ-)praca z lokalną ludnością i dla niej. Te dwa czynniki stanowiły punkt wyjścia do rozszerzania zakresu zadań Karabinierów zarówno w latach po ich powołaniu na początku XIX w., na terenie ówczesnego Królestwa Piemontu, następnie po zjednoczeniu Włoch, aż po czasy po zimnej wojnie i współczesne.

Pytania badawcze, które postawiono, dotyczą po pierwsze, przyjętej na potrzeby badań definicji gwardii/żandarmerii narodowych, ich istoty oraz unikatowych cech tych formacji w odniesieniu do Karabinierów we Włoszech. Po drugie, w jaki sposób Korpus Karabinierów ewoluował i jak wpłynęło to na wypełnianie przez niego zadania. Po trzecie, jakie są wnioski dla Polski płynące z doświadczeń Karabinierów. Wyprowadzone z badań konkluzje zawarto w zakończeniu.

Autorka prowadziła badania problematyki gwardii narodowych, których wyniki zawarła w poprzednich publikacjach książkowych i artykułach. W niniejszym tekście przedstawiono ich rezultaty, jak również dokonano ich rozwinięcia.

Geneza powstania i specyfika Korpusu Karabinierów

Powstanie Korpusu Karabinierów we Włoszech jest ściśle związane z historią tego państwa, co więcej uważa się, że przyczynił się on do zjednoczenia włoskich miast-państw. Nie należy zapominać, że tworząc Korpus we Włoszech, sięgnięto po rozwiązania przyjęte wcześniej we Francji, czyli oparto się na wzorcu Żandarmerii Narodowej.

W 1814 r., a zatem jeszcze przed zjednoczeniem Włoch, utworzono Korpus Karabinierów Królewskich w Królestwie Piemontu. Korpus Karabinierów Królewskich dał początek późniejszemu Korpusowi Karabinierów, obecnie – Armii Karabinierów.

¹ Szerzej na ten temat autorka pisała w innym miejscu zob.: K.P. Marczuk, *Trzecia opcja: gwardie narodowe w wybranych państwach Basenu Morza Śródziemnego*, Toruń 2009, s. 31, 37–40.

Mniej lub bardziej zmodyfikowane oddziały żandarmerii powoływano wcześniej, na wzór rozwiązań przyjętych we Francji, w czasach kampanii Napoleona Bonapartego na terenie wszystkich miast-państw we Włoszech, gdzie nadawano im różne nazwy. Oprócz piemonckich Karabinierów Królewskich został utworzony również Korpus Karabinierów w Stolicy Apostolskiej, a także w Lombardii i Wenecji, natomiast w Królestwie Obojga Sycylii funkcjonowała żandarmeria, a w Modenie i Toskanii – dragoni².

Obecnie gwardia narodowa we Włoszech nazywana jest Karabinierami, stosuje się także nazwy Korpus Karabinierów (obecnie już historyczną) bądź aktualną – Armia Karabinierów. Etymologicznie słowo „karabinier” (wł. *carabiniere*, fr. *carabinier*, hiszp. *carabiniere*, niem. *Karabinier*) wywodzi się od wyrazu „karabin” (wł. *carabina*), ponieważ pierwotnie karabinierami określano żołnierzy kawalerii bądź piechoty, uzbrojonych w karabiny³. Wraz z ukonstytuowaniem Korpusu Karabinierów Królewskich, przez króla Wiktora Emanuela I w 1814 r., termin ten został wykorzystany jako nazwa własna do określenia żołnierza służącego w Korpusie Karabinierów Królewskich⁴, jednak już od połowy XVI w. we Włoszech istniało wiele jednostek pełniących funkcje policyjne, mających charakter wojskowy, lecz noszących odmienne nazwy.

W XVII–XIX w. karabinierzy oznaczali zatem wyborowych żołnierzy i strzelców kawalerii oraz piechoty w armiach europejskich. Po raz pierwszy w takim charakterze karabinierzy zaistnieli w Anglii podczas bitwy o Turnhout w 1597 r., pod dowództwem sir Francisca Vere’a, a także niemalże w tym samym czasie we Francji, za czasów Henryka IV⁵. Ówczesne oddziały karabinierów były przede wszystkim jednostkami wyposażonymi w karabiny, a pełnione przez nie zadania były podobne do zadań grenadierów z piechoty. Nowością jednak było, że bardzo wcześnie, w porównaniu z innymi oddziałami piechoty, karabinierzy zostali wyposażeni w karabiny (1660 r.), podczas gdy pozostałe jednostki kawalerii używały mieczów bądź muszkietów, aż do 1678 r. Termin „karabinierzy”, używany w znaczeniu jednostek strzelców wyborowych, był jednak bardziej popularny we Francji – aż do czasów Ludwika XIV, który wydzielił z wojska kompanie karabinierów, nadając im tytuł Karabinierów Królewskich. Pułki karabinierów, jako strzelców wyborowych, obecne były prawie we wszystkich ówczesnych armiach, np. Leib-Karabinierregiment w Prusach, pułk w Saksonii (powstały w 1867 r.), Austro-Węgrach (1768–1798) i Rosji.

W 1842 r. nazwa „karabinierzy” nabiera kolejnego znaczenia. Mianowicie w Hiszpanii powołano do życia oddziały Karabinierów Królewskich (hiszp. *Carabineros del Reino*), których zadaniem miał być nadzór nad morskimi i lądowymi granicami

² Zob.: *Gendarmi*, [w:] *Enciclopedia Militare. Arte, biografia, geografia, storia, tecnica militare*, t. IV, Milano 1933.

³ Zob.: *Carabinier*, [w:] *Nouveau Larousse Universel*, red. P. Augé, t. I, Paris 1949; *Carabiniere*, [w:] *Lessico Universale Italiano di Lingua, Lettere, Arti, Scienze e Tecnica*, t. IV, Roma 1970; *Carabiniere*, [w:] *Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti*, t. VIII, Milano 1930.

⁴ Zgodnie z tradycją nadanie nazwy Karabinierzy Korpusowi przypisuje się jego twórcy, królowi Wiktorowi Emanuelowi I, jednak analiza dokumentów historycznych pokazuje, że po raz pierwszy to określenie pada już w pochodzącym z 16 czerwca 1814 r. Projekcie instrukcji tymczasowej dla Korpusu Karabinierów Królewskich (wł. *Progetto d'Istruzione Provvisoria Per il Corpo de' Carabinieri Reali*), autorstwa Francesca Davida, wysokiego urzędnika w Kancelarii Państwa, sporządzonym na prośbę króla. Zob.: A. Ferrara, *Storia Documentale dell' Arma dei Carabinieri. Le Origini. Dalla Fondazione alla Carica di Pastrengo*, Roma 2004, s. 14–24.

⁵ Zob.: *Carabiniers*, [w:] *Encyclopaedia Britannica*, t. IV, Chicago 1964.

państwa w celu likwidacji kontrabandy (funkcja straży granicznej)⁶. W XIX w. istniały ponadto oddziały karabinierów-wolontariuszy. Wśród nich wyróżnili się karabinierzy genewscy, wywodzący się z towarzystwa strzeleckiego, które powstało w Genewie w 1852 r.⁷

W czasach współczesnych we Włoszech nazwą Karabinierzy określa się formację pełniącą funkcje takie, jak Żandarmeria Narodowa we Francji. Na przestrzeni kolejnych lat dokonywano stopniowej reorganizacji Korpusu Karabinierów, rozszerzając jego kompetencje w dziedzinie zapewniania bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego w państwie. Dzisiejsza Armia Karabinierów, (utworzona w 2000 r., kiedy nadano jej również rangę odrębnego rodzaju sił zbrojnych) podobnie jak inne gwardie narodowe państw basenu Morza Śródziemnego, charakteryzuje się podwójną zależnością: od szefa sztabu generalnego (jako rodzaj sił zbrojnych) oraz ministra spraw wewnętrznych, przy czym nadany jej został status czwartego rodzaju sił zbrojnych, po wojskach lądowych, lotniczych i morskich, a jej tradycyjne kompetencje dotyczą przede wszystkim zapewniania bezpieczeństwa publicznego oraz porządku publicznego w państwie.

Ewolucja tradycyjnych zadań Karabinierów

Ewolucja zadań Karabinierów wyraża się zwłaszcza w ich obecnym, szerokim zaangażowaniu w operacje zagraniczne, co stymulowane jest członkostwem w Europejskich Siłach Żandarmerii (European Gendarmerie Force, EGF, EUROGENDFOR), a zatem zintensyfikowaną współpracą międzynarodową⁸. W operacjach zagranicznych uczestniczą Karabinierzy wchodzący w skład Wielonarodowych Jednostek Wyszczepionych (Multinational Specialized Units, MSU), przeznaczonych do udziału w operacjach poza granicami Włoch⁹.

Jeśli chodzi o organizację terytorialną Karabinierów, istotną ze względu na zadania z zakresu obrony terytorialnej, to naczelne założenie (a nawet warunek), czyli rozmieszczenia na terenie całego państwa, nie uległo zmianie. Obecnie 81% wszystkich Karabinierów służy w jednostkach rozsianych na terenie całych Włoch, przy czym organizacja terytorialna odzwierciedla podział administracyjny państwa. Uwagę zwraca, że istnieją aż 102 dowództwa na poziomie prowincji, co zapewnia szybką reakcję na wypadek zagrożenia, a tym samym fakt ten stanowi odpowiedź na pytanie o to, dlaczego zadania z zakresu obrony terytorialnej mogą wypełniać właśnie Karabinierzy¹⁰.

Wspomniane rozmieszczenie na terytorium całego państwa pozwala Karabinierom wypełniać zadania z zakresu obrony terytorialnej, w tym również wspierać

⁶ Zob.: *Carabinieri*, [w:] *Enciclopedia Italiana...*, op. cit., t. VIII,

⁷ Zob.: *Carabinieri reali*, [w:] *Enciclopedia Militare...*, op. cit., t. II.

⁸ Na temat EGF zob.: K.P. Marczuk, *Wyzwania dla Europejskich Sił Żandarmerii*, [w:] *Tendencje i procesy rozwojowe współczesnych stosunków międzynarodowych. Księga jubileuszowa z okazji 40-lecia Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego*, red. M.F. Gawrycki et. al., Warszawa 2016, s. 508–519.

⁹ Zob.: A. Paris, *La Gendarmerie Europea*, „RID” 2005, nr 4, s. 60.

¹⁰ Zob.: witryna internetowa Carabinieri, <http://www.carabinieri.it/arma/oggi/reparti/organizzazione-territoriale> [dostęp: 11.06.2017].

ludność cywilną, np. w czasie klęsk i katastrof żywiołowych, które mają miejsce we Włoszech (trzęsienia ziemi, powodzie i inne). Jest to zresztą jedno z tradycyjnych zadań Karabinierów, znajdujące swój wyraz m.in. w pracy ze społecznościami lokalnymi i wśród nich. W dalszej perspektywie przekłada się to na zdolność do realizacji koncepcji *community policing* (policji środowiskowej) właśnie przez Karabinierów. Współcześnie dostępność Karabinierów dla obywateli jest wzmocniona przez ich stałą obecność w Internecie – stworzony został nawet wirtualny posterunek (Stazione CC Web)¹¹.

Obecnie jednak, poza klasycznymi zadaniami Karabinierów na terytorium Włoch, coraz większą rolę odgrywa ich udział w operacjach zagranicznych, co potwierdzają najnowsze dokumenty z zakresu obronności, przyjmowane przez władze. Biała księga o bezpieczeństwie międzynarodowym i obronie z 2015 r. wskazuje, że:

Wyspecjalizowane jednostki Karabinierów, obok jednostek policji cywilnej i wojskowej, są bardzo przydatne i skuteczne jako narzędzie możliwych działań, które obejmują zapobieganie konfliktom i stabilizację pokonfliktową¹².

Przydatność ta, która współcześnie znalazła zastosowanie w trakcie operacji zagranicznych, wpłynęła prawdopodobnie na to, że zapowiadana w 2013 r. redukcja potencjału osobowego sił zbrojnych Włoch nie objęła jedynie Armii Karabinierów¹³.

Zadania, które wypełniają Karabinierzy w trakcie zagranicznych operacji, są zbliżone do ich tradycyjnych funkcji, realizowanych we Włoszech. Udział w operacjach zagranicznych jest motywowany członkostwem Karabinierów w Europejskich Siłach Żandarmerii, inicjatywy wspieranej przez Unię Europejską (UE). Paul Cornish i Geoffrey Edwards odnotowali, że w związku z rozwojem działalności humanitarnej UE dostrzegła konieczność współpracy w sprawach wojskowych¹⁴. Do tej pory podkreślano przeważnie znaczenie wykorzystania cywilnej policji podczas operacji zagranicznych. Znaczenie użycia do celów interwencji zagranicznych także policji o statusie wojskowym, w ramach kontyngentów Unii Europejskiej, jako pierwsza zasygnalizowała Francja. Jednoznaczna propozycja powołania Europejskich Sił Żandarmerii padła ze strony byłej minister obrony Francji, Michelle Alliot-Marie, podczas nieformalnego spotkania ministrów obrony państw UE w Rzymie 3–4 października 2003 r., za prezydencji Włoch w UE¹⁵. W tym celu przedstawiciele państw członkowskich odbyli spotkania w Paryżu, a następnie w Lizbonie, które w efekcie doprowadziły do sfinalizowania pomysłu powołania EUROGENDFOR. Należy zaznaczyć, że inicjatywę w tym zakresie na początku przejawiali głównie ministrowie obrony Francji, a następnie Włoch¹⁶.

¹¹ Zob.: Stazione CC Web, <http://www.carabinieri.it/stazione-cc-web> [dostęp: 11.06.2017].

¹² Ministry of Defence, *White Paper for International Security and Defence*, Rome 2015, s. 84, http://www.difesa.it/Primo_Piano/Documents/2015/07_Luglio/White%20book.pdf [dostęp: 11.06.2017].

¹³ Zob.: Ministry of Defence, *Ministerial Directive on the Military Policy for the Year 2013*, Rome 2013, s. 17, http://www.difesa.it/Primo_Piano/Documents/2013/gennaio%202013/Direttiva%20Ministeriale_ENG.pdf [dostęp: 11.06.2017].

¹⁴ Zob.: P. Cornish, G. Edwards, *Beyond the EU/NATO dichotomy: The beginnings of a European strategic culture*, „International Affairs” 2001, nr 77(3), s. 587–603.

¹⁵ Zob.: A. Paris, *op. cit.*, s. 60.

¹⁶ Zob.: Ministero della Difesa, *Il Ministro Martino firma la „Dichiarazione di Intenti” per la Forza di Gendarmeria Europea*. Comunicato stampa del Ministro della Difesa, 17.09.2004, <http://www.di->

Deklaracja założycielska EGF, podpisana w Noordwijk w 2004 r., powołała do życia tę instytucję. Jest to syntetyczny dokument, w którym zawarto zasadniczy cel powołania Europejskich Sił Żandarmerii, ich misję, podstawy prawne, organizację Kwatery Głównej oraz strukturę sił, a także kwestie związane z wyszkoleniem funkcjonariuszy oraz finansowaniem instytucji. Na uwagę zasługuje fakt, że w dokumencie kładzie się nacisk na wykorzystanie jednostek EGF właśnie w operacjach zagranicznych. Ponadto dokument stanowi, że Kwatera Główna EGF znajdować się będzie w Vicenzy w północnych Włoszech, przy czym przygotowania do jej otwarcia, które planowano na rok 2005, miały się rozpocząć jesienią 2004 r. W dalszych latach rozwój instytucjonalny EGF najpełniej objawił się w fakcie uzgodnienia, a następnie podpisania Traktatu ustanawiającego Europejskie Siły Żandarmerii EUROGENDFOR (dopuszczono także skrót EGF) w 2007 r., który Polska ratyfikowała w drodze ustawy w 2015 r.¹⁷ W ten sposób dokonano instytucjonalizacji Europejskich Sił Żandarmerii. Traktat bazuje na zapisach deklaracji z Noordwijk z 2004 r. Przede wszystkim precyzuje się tu pojęcie Europejskich Sił Żandarmerii,

będących formacją operacyjną, zawczasu przygotowaną, wytrzymałą i gotową do rozmieszczenia w krótkim czasie, składających się wyłącznie z sił policyjnych posiadających status wojskowy Państw-Stron Traktatu, w celu wykonywania zadań policyjnych w ramach operacji zadań zarządzania kryzysowego¹⁸.

W innym miejscu zauważono, że „EUROGENDFOR oznacza wielonarodowe siły policyjne posiadające status wojskowy”¹⁹. Tym samym oznacza to, że w skład EGF mogą wejść te instytucje, które są gwardiami narodowymi.

Wnioski dla Polski

W ostatnich latach Ministerstwo Obrony Narodowej w Polsce zaczęło rozwijać projekt utworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT). Pod koniec 2016 r. dokonano zmian w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, uzupełniając Siły Zbrojne RP o komponent obrony terytorialnej. Wśród zadań nowej formacji znalazł się m.in. zapis o wykonywaniu

[...] zadań związanych z udziałem oddziałów i pododdziałów Wojsk Obrony Terytorialnej w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, ochrony mienia,

fesa.it/Ministro/Compiti_e_Activita/Comunicati38/2004-09/Pagine/Il_Ministro_Martino_firma_la_Dic_553Europea.aspx [dostęp: 5.07.2016].

¹⁷ Zob.: Ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o ratyfikacji Traktatu między Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Królestwem Niderlandów oraz Republiką Portugalską, ustanawiającego Europejskie Siły Żandarmerii EUROGENDFOR, sporządzonego w Velsen dnia 18 października 2007 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 647).

¹⁸ Traktat między Królestwem Hiszpanii, Republiką Francuską, Republiką Włoską, Królestwem Niderlandów oraz Republiką Portugalską ustanawiający Europejskie Siły Żandarmerii EUROGENDFOR, sporządzony w Velsen dnia 18 października 2007 r., art. 1, pkt 1 (Dz.U. z 2015 r., poz. 1761).

¹⁹ *Ibidem*, art. 3, pkt a.

akcjach poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, a także udziału w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego²⁰.

Zakłada się, że docelowo WOT będą liczyć około 53 000 żołnierzy rozmieszczonych na terytorium Polski, przy czym dowództwa brygad mają się znajdować w stolicach województw²¹.

Wskazanie na terytorialną strukturę WOT, a także uwzględnienie wśród ich zadań wsparcia w trakcie klęsk i katastrof żywiołowych etc., prowadzi do kilku konstatacji. Można zatem mówić o kwestiach liczbowych, jakościowych i instytucjonalnych, które można brać pod uwagę analizując doświadczenia i funkcjonowanie takiej formacji, jak np. Karabinierzy we Włoszech i wypływające stąd możliwe wnioski dla Polski.

Po pierwsze, jeśli chodzi o kwestie liczbowe, to Karabinierzy – choć stanowią integralną część armii – nie ulegają redukcji pod względem potencjału osobowego, jakkolwiek generalnie dąży się do zmniejszenia liczby żołnierzy pozostałych rodzajów sił zbrojnych Włoch. Bardzo szeroki zakres uprawnień – zarówno tych z zakresu zapewniania bezpieczeństwa wewnętrznego, co obejmuje także zapewnianie bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego, jak i typowo obronnych (w tym też pełnienie funkcji policji wojskowej) powoduje, że Karabinierzy są wykorzystywani do licznych zadań i w związku z tym trudni do zastąpienia przez inną formację. Można więc stwierdzić, że połączenie zadań z zakresu zapewniania bezpieczeństwa publicznego i porządku publicznego oraz obronnych daje asumpt do zachowania lub nawet wzmacniania potencjału osobowego tej instytucji. W przypadku rodzimych WOT potencjał osobowy powinien być skorelowany z katalogiem zadań tej formacji, postawionych przed nią przez decydentów. Takie rozwiązanie gwarantuje – jak widać to w przypadku Karabinierów – stałą liczebność.

Po drugie, jeśli chodzi o kwestie jakościowe, to Karabinierzy we Włoszech są postrzegani jako część historii i kultury (wojskowej) tego państwa. Odgrywając rolę w zjednoczeniu Włoch, stali się podporą dla władz. Ich stała obecność wśród ludności cywilnej na terytorium całego państwa gwarantowała bezpieczeństwo mieszkańcom i jednocześnie przyczyniła się do budowania zaufania społecznego dla tej formacji. Dali temu dowód, wielokrotnie biorąc udział w akcjach ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych, które dotyczyły Włochy. Współcześnie uczestniczą w operacjach poza granicami Włoch, także tych prowadzonych w ramach EGF. Jeśli chodzi o WOT, to wydaje się, że gwarancją skutecznego działania wojsk dyslokowanych na terytorium całego państwa powinna być przede wszystkim ich efektywna współpraca i integracja ze społecznościami lokalnymi. Warunkiem zaskarżenia sobie zaufania jest nie tylko praca na rzecz tych społeczności, ale również zakorzenienie w historii. Ten ostatni element może stanowić wyzwanie, przed którym stanie nowo tworzony rodzaj sił zbrojnych – WOT. Istotne jest też to, czy – i jeśli tak – to w jakim zakresie WOT będzie współpracować na forum międzynarodowym, biorąc pod uwagę zobowiązania Polski w ramach NATO i UE.

²⁰ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw, art. 1, pkt 3.5 (Dz.U. z 2016 r., poz. 2138).

²¹ Zob.: witryna internetowa Ministerstwa Obrony Narodowej, <http://www.mon.gov.pl/obrona-terytorialna/pytania-i-odpowiedzi/struktura-i-zadania-j2016-12-28/> [dostęp: 12.06.2017].

Po trzecie, kwestie instytucjonalne związane są z umocowaniem Karabinierów w strukturze sił zbrojnych Włoch. Od 2000 r. Karabinierzy stanowią odrębny rodzaj sił zbrojnych, co stanowi o wzmocnieniu ich pozycji oraz funkcji obronnych. Tą drogą podążają także twórcy polskich WOT, które ustawowo uznane zostały za część armii.

Podsumowanie

Ewolucja Karabinierów we Włoszech w czasach współczesnych wyraża się przede wszystkim w modyfikacji ich zadań, jak również umocowaniu w strukturze armii Włoch. Przekształcenie ówczesnego Korpusu w 2000 r. w czwarty rodzaj sił zbrojnych Włoch spowodowało zwłaszcza umiędzynarodowienie jego działalności, wyrażające się w aktywnym udziale w zagranicznych operacjach.

Przeprowadzone w artykule badania prowadzą do następujących wniosków.

Po pierwsze, gwardia/żandarmeria narodowa, np. Karabinierzy we Włoszech, to formacja, która charakteryzuje się dualnym, policyjno-wojskowym statusem, z czego wynika jej dualna podległość pod władze wojskowe i cywilne. Pociąga to za sobą szeroki wachlarz zadań, wewnętrznych i obronnych, a także możliwość budowania społecznego zaufania.

Po drugie, po zmianie przyporządkowania Karabinierów i włączenia ich do struktur sił zbrojnych Włoch poszerzeniu uległy ich zadania. Tradycyjnie ograniczone jedynie do terytorium Włoch, obecnie są wykonywane również na terenie zagranicznych operacji pokojowych.

Po trzecie, w procesie budowania Wojsk Obrony Terytorialnej można wykorzystywać doświadczenia formacji z innych państw, np. Karabinierów z Włoch. Cenne są zwłaszcza doświadczenia z trzech wymiarów: liczbowego, jakościowego i instytucjonalnego, dotyczących funkcjonowania Karabinierów we Włoszech. Mogą one służyć za wytyczne w procesie powstawania nowego rodzaju Sił Zbrojnych RP.

Powyzsze wnioski oznaczają, że postawiona na wstępie hipoteza znalazła potwierdzenie. Dyslokacja na terytorium całych Włoch i współdziałanie z lokalnymi społecznościami, uwarunkowane historycznie, przesądziły o realizacji przez Karabinierów zadań z zakresu obrony terytorialnej we Włoszech. Ponadto to właśnie te dwa czynniki spowodowały stopniowe rozszerzanie zakresu zadań Karabinierów, co współcześnie znajduje swój wyraz w ich działalności w ramach EGF i udziale w zagranicznych operacjach pokojowych.

Ewolucja Armii Karabinierów (L'Arma dei Carabinieri) we Włoszech Streszczenie

Tematem podejmowanym w artykule jest ewolucja Armii Karabinierów we Włoszech w czasach współczesnych, biorąc pod uwagę wypełnianie przez nią zadań m.in. z zakresu obrony terytorialnej. Przekształcenie ówczesnego Korpusu Karabinierów w 2000 r. w czwarty rodzaj sił zbrojnych Włoch spowodowało przede wszystkim umiędzynarodowienie jego działalności, wyrażające się w aktywnym udziale w operacjach zagranicznych.

W celu ukazania szerokiego zakresu zadań Armii Karabinierów przedstawiono genezę powołania tej formacji. Wskazano również wnioski dla decydentów w Polsce, przydatne w procesie tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej.

Słowa kluczowe: Europejskie Siły Żandarmerii, Karabinierzy, Polska, Włochy, Wojska Obrony Terytorialnej

Evolution of the Carabinieri Corps in Italy *Abstract*

The subject of the article is the evolution of the Carabinieri Corps in a modern-day Italy, including its territorial defence function. The transformation of the then Carabinieri Corps into the fourth type of Italian Armed Forces in 2000 led primarily to the internationalization of its activities expressed in active participation in operations abroad. To illustrate the panorama of Carabinieri Corps' tasks, the origins of this formation have been explored. Finally, conclusions for decision makers in Poland, useful in the process of creating the Territorial Defence Forces, were presented.

Key words: European Gendarmerie Force, Carabinieri Corps, Poland, Italy, Territorial Defence Forces

Эволюция Армии карабинеров (L'Arma dei Carabinieri) Италии *Резюме*

В статье рассмотрено тему эволюции карабинеров Италии. Указаны задачи поставленные перед этим формированием, в частности, в области территориальной обороны. Преобразование Корпуса карабинеров в 2000 г. в четвертый вид Вооруженных Сил Италии, прежде всего, привело к интернационализации действий формирования – активному участию в заграничных операциях. С целью указания широкого спектра задач Армии карабинеров представлен генезис образования этого формирования. Сделаны также выводы, которые могут быть полезны в процессе создания Войск территориальной обороны в Польше.

Ключевые слова: Европейские силы жандармерии, карабинеры, Польша, Италия, Войска территориальной обороны

